

Enskild motion

Motion till riksdagen: 2014/15:1497

av Johan Hultberg och Jan R Andersson (M)

Återinför tjänstemannaansvaret

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att återinföra tjänstemannaansvaret och låta rättsväsendet hantera tjänstefel i fler situationer än i dag.

Motivering

Tjänstemannaansvar innebär att en tjänsteman i offentlig förvaltning har ansvar för beslut och kan bli föremål för disciplinåtgärder eller avsked vid förseelser. Man kan nästan dagligen i media läsa om offentliga myndighetsutövare som begår fel i tjänsten. Inte sällan landar ett stort ansvar på den enskilde tjänstemannen. Det kan handla om att sätta gymnasiebetyg, hantera bygglovsärenden eller att fatta så livsavgörande beslut som att separera barn från deras föräldrar och placera dem i fosterhem.

Sverige brukar listas som ett av världens minst korrupta länder när Transparency International gör sina årliga kartläggningar. Likaså har vi en hög grad av social tillit; kort sagt människor litar på varandra. Detta förenklar affärer och avtal vilket samhället i stort tjänar på.

Det är av stor vikt att medborgare, media och myndighetsutövare är vaksamma mot mutor och korruption. Det är också viktigt att värna den höga graden av social tillit. Om vi får ett samhälle där vi inte tror att offentliga tjänstemän och myndighetsutövare försöker agera rättvist och efter lagens bokstav så urholkas även den sociala tilliten. Därför är det också betydelsefullt att medborgarna upplever att offentliga myndighetsutövare som begår fel i tjänsten får ta sitt ansvar. Om man upplever motsatsen riskeras både förtroendet och det som bygger den sociala tilliten. Det sänder dessutom fel signaler när fel begångna i tjänsten inte får några konsekvenser.

De nuvarande bestämmelserna fick sin utformning vid 1975 års ämbetsansvarsreform. Reformen innebar en avkriminalisering. Före den hade offentligt anställda tjänstemän ett straffrättsligt ansvar som medförde att de kunde dömas för tjänstefel i väsentligt fler situationer än idag. Vid sidan av vanliga straff kunde de dömas till de särskilda ämbetsstraffen avsättning och suspension.

För statstjänstemän gällde utöver detta bestämmelser om disciplinansvar i den numera upphävda statstjänstemannalagen. Den innebar att tjänstemannen kunde få disciplinstraff såsom varning, löneavdrag, suspension eller i särskilda fall avsättning för förseelser som i princip var desamma som de som ingår i brottet tjänstefel.

Idag ser det betydligt annorlunda ut. I samband med den offentliga sektorns kraftiga expansion på 1970-talet blev reglerna för privata och offentliga anställningar allt mer lika och en stor del av tjänstemannaansvaret som tidigare hanterats av rättsväsendet överfördes till arbetsrätten. Arbetsgivarens verktyg för att hålla disciplinen reducerades till varning.

Tjänstefelet har i linje med detta på det hela taget avkriminaliserats och tjänstefel som bedöms som ringa är idag straffria. Vi ser idag en utveckling där allt fler anställda inom offentlig förvaltning anmäls för brottet tjänstefel men där allt färre döms. I brottsbalken står det visserligen att den som ” uppsåtligt eller av oaktsamhet vid myndighetsutövning genom handling eller underlåtenhet åsidosätter vad som gäller för uppgiften döms för tjänstefel till böter eller fängelse i högst två år”. Det är dock ovanligt att någon döms efter brottsbalken.

På grund av ovanstående borde man se över lagstiftningen så att tjänstemannaansvaret i betydligt högre grad än idag åter hanteras av rättsväsendet. Myndighetsutövare beslutar om människors liv. Om det begås fel bör samhället sända en signal som kan återupprätta offren och inskräpa vilken betydelse uppgiften har.

Johan Hultberg (M)

Jan R Andersson (M)